

Oponentský posudek

Irena Dörrová: Christologie a soteriologie v kazatelském díle Dr. Ph. Josefa Čeňka z Wartenberku (1765-1843).

Diplomová práce. Katedra fundamentální a dogmatické teologie KTF UK, 2018.

Práce v první kapitole podává životopisnou informaci o Josefu Čeňkovi z Wartenberku, doplněnou o historické pozadí a přehled soudobých náboženských směrů. Druhá, kratičká kapitola stručně popisuje Čeňkovo dílo – celkem tři svazky kázání a „Ohlášky výročních svátků“. Třetí kapitola systematicky rozpracovává christologická témata nalezená ve zmíněných spisech a to nejprve na základě biblické christologie, pak pomocí christologických titulů a tajemství Ježíšova života. Čtvrtá kapitola se zabývá soteriologickým rozměrem týchž textů. Tato i předchozí kapitola v zásadě postupuje metodou srovnání textů pana Čeňka s koncepcí převzatou z učebnice prof. Pospíšila „Ježíš z Nazareta, Pána a Spasitel“. Závěr práce vyznívá poněkud rozpačitě, protože jen stručně shrnuje již dříve řečené; úkol formulovaný v úvodu, totiž „více se zaměřit na dobový kontext z hlediska religiozity, a to nejen v Evropě“ (str. 8), tak zůstává nenaplněn.

Formální stránka

Práce je po formální stránce neuspokojivá, neboť nerespektuje fakultní úzus, zejména pokud jde o úpravu poznámek pod čarou. Frapantní je zejména psaní velkých písmen po zkratce: „srov. Tamtéž“ (sic, str. 11 a dále). Typografická pravidla nejsou respektována, zejména pokud jde o spojovníky, pomlčky a mezery kolem nich. Zcela ohyzdný je výskyt tečky na začátku odstavce na str. 28. V seznamu zkratek chybí SOAHK. Nejsou zavedeny zkratky pro citované prameny, ani pro učebnici prof. Pospíšila, což by poznámkovému aparátu značně ulehčilo. Čtenář textu průběžně naráží na překlepy či chybný slovosled, např. hned v prvním odstavci „, což byli v této výhradně době kněží“ (str. 7), totéž platí o nejasných formulacích, např. věta začínající „Zdá se, že právě opakované zdůrazňování“ (str. 75).

Členění práce do kapitol je naproti tomu velmi dobré a logické. Překvapí pouze, že bibliografická kapitola má jen necelé tři strany, což částečně jde na vrub malému rozsahu známého díla zkoumaného autora. Nicméně by o tom rozsahu (kolik zhruba stran mají jednotlivé svazky) měla být zmínka; také je škoda, že diplomantka nenapsala více o avizovaném rozdílu v důrazech mezi staršími sbírkami kázání na jedné a pozdějším souborem postních kázání na druhé straně. Práce, svým rozsahem výrazně přesahuje limit, přitom jen zavedením výše zmíněných zkratek a vynecháním rozvláčných pasáží, např. třetí odstavec na str. 29 nebo úvod sekce 3.3.2. na str. 63–64, by limit mohl být dodržen. Značné rozpaky pak vyvolá chybně převzaté zařazení Jana Valeriána Jirsíka (str. 103), které budí pochybnost, zda diplomantka ví, o koho se jedná. Grafická úprava práce je jako celek přijatelná; ještě lepšího vizuálního dojmu bylo možno dosáhnout zapnutím funkce dělení slov.

Obsahová stránka

První dvě kapitoly jsou logicky vystavěny a přes jistou heslovitost, zejména v sekci 1.3.1., kde se jedná o prezentaci soudobých duchovních proudů, dobře plní svou funkci. Je třeba

pochválit diplomantku za sekci 1.2., kde čerpala z dosud nevydaných archivních pramenů. Naopak je škoda, že se úvodní kapitole nedočteme v zásadě nic o tehdejší teologii. Je sice pravda, že zkoumání teologie 19. století je dosti speciální obor, ale naprostá absence zmínek o teologických současnicích pana Čeňka, jako byli J. A. Möhler nebo výše jmenovaný J. V. Jirsík, bohužel práci zbytečně znehodnocuje.

Třetí a čtvrtá kapitola tvoří vlastně jeden celek a současně jádro práce. Protože výchozí materiál, tedy homiletické texty pana Čeňka, nejsou samy o sobě teologickým pojednáním, je možnost jejich analýzy pomocí současných teologických postupů značně omezená. Protože však dnešní teologie sdílí, při všech legitimních rozdílech, určitý společný naukový základ mimo jiné také s kázáními vzniklými v předminulém století, nabízela by se možnost na tyto spojitosti poukázat. To se však dle mého soudu diplomantce nepodařilo. Místo toho prostě staví vedle sebe vlastní teologické znalosti a citáty z Čeňkových kázání. Lze ocenit její formulační dovednost, přes již zmíněné stylistické nedostatky a obdivuhodná je také práce s textem v obrozenecké češtině. Ale z toho všeho zkrátka nic nevyplývá a smysl takového počínu je diskutabilní. Jako konkrétní případ může posloužit otázka možnosti spásy mimo katolickou církev. Diplomantka ji nevnímá jako důležitou, přesto – snad vedena intuicí – cituje článek z ČKD, který se vyslovuje pro opatrný inklusivismus (str. 91) a zaznamenala také Čeňkovo mínění, že víra pohanů „nebyla zcela vyhlazena“ (str. 85). Jaké bylo v té době mínění magisteria? Je Čeňk k jinověrcům spíše otevřený či naopak a jak lze jeho postoje srovnat s názory současníků, aspoň s těmi z ČKD? Místo odpovědí na podobné otázky narazíme na floskuli: „doba si žádala sice toleranci k jiným konfesím, ale také sebevědomou katolickou církev“ a o řádek níže nalezneme slovo exkluzivita v uvozovkách, jež signalizují bezradnost.

Závěr práce má pramalou informační hodnotu, protože v něm diplomantka vlastně jen pokračuje v paralelním referování o textech pana Čeňka („představa strašného, přísného Boha“) a o současných teologických náhledech („soteriologický oblouk), takže to pak místy vypadá, že si sama protiřečí.

Závěr

Význam práce lze spatřovat v poskytnutí základních informací o osobě Josefa Čeňka z Wartenberku a o jeho homiletickém odkazu. Diplomantka rovněž prokázala schopnost samostatně formulovat poznatky, osvojené při studiu teologie.

Práci lze přes všechny uvedené nedostatky doporučit k obhajobě, konkrétní hodnocení se bude odvíjet od jejího průběhu.

Otázka k obhajobě:

Na str. 103 je zmínka o recenzi na vydaná kázání, jež jsou předmětem této práce, z pera J. V. Jirsíka. Co se v ní píše? Jak recenze vyznívá?

V Praze dne 9. 6. 2018

Dr. Ondřej Salvét